

06.04.2021

Семінар

Відповідальність у конституційному праві

Контрольні запитання:

1. Співвідношення понять «відповідальність у конституційному праві», «конституційно-правова відповідальність» та «політична відповідальність».
2. Поняття, види та підстави конституційно-правової відповідальності.
3. Поняття та склад конституційного правопорушення.
4. Конституційно-правові санкції.

Задача 1. З метою посилення кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти основ національної безпеки народні депутати України внесли законопроект, яким пропонувалося доповнити систему заходів кримінально-правового характеру, передбачених Кримінальним кодексом України, та-ким заходом, як припинення громадянства України (ст. 91 КК). При цьому зазначений захід пропонується застосовувати щодо громадян України, визнаних судом винними у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених ст. 109 – 1141 КК, а порядок його застосування визначити у ст. 291 Кримінально-виконавчого кодексу України. Також проектом пропонується доповнити Закон України «Про громадянство України» ст. 191 «Припинення громадянства України внаслідок вчинення злочину проти основ національної безпеки України», згідно з якою підставою припинення громадянства України є набуття законної сили вироком суду щодо особи, засудженої за вчинення злочину проти основ національної безпеки України, яким громадянство цієї особи припинено.

Опоненти законопроекту заперечили проти такого підходу, адже, зважаючи на те, що припинення громадянства з таких підстав є заходом скоріше конституційно-правової, а не кримінальної відповідальності, йому місце серед підстав для втрати громадянства України. До того ж фізичні особи,

на їх погляд, взагалі не можуть бути суб'єктами конституційно-правової відповідальності, а тому сама концепція закону є помилковою.

Назвіть суб'єктів конституційно-правової відповідальності. Чи можуть фізичні особи бути такими суб'єктами? Що є підставою конституційно-правової відповідальності? Дайте оцінку законопроекту.

Задача 2. На з'їзді однієї з парламентських політичних партій розглядалося питання про притягнення народного депутата Ф. до конституційної відповідальності за порушення конституційного обов'язку, передбаченого пунктом 6 частини другої ст. 81 Конституції України. З'їзд ухвалив рішення про дострокове припинення депутатських повноважень Ф. та звернувся до Центральної виборчої комісії з клопотанням зареєструвати народним депутатом України наступного за списком кандидата у народні депутати від цієї політичної партії.

В адміністративному позові Ф. аргументував свій ви-хід із складу парламентської фракції політичної партії тим, що він не є членом цієї політичної партії, не згоден з політикою парламентської фракції, а вільний депутатський мандат дозволяє йому не лише вільно висловлюватися у парламенті, а й на знак протесту виходити із складу фракції політичної партії, за списком якої він був обраний до парламенту.

Визначте суб'єктів притягнення до конституційно-правової відповідальності. Чи є таким суб'єктом політична партія? Оцініть аргументи сторін.

Задача 3. До Конституційного Суду України звернулися 49 народних депутатів України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 7 частини другої ст. 42 Закону України «Про вищу освіту». На думку суб'єктів конституційного подання, оспоруване положення, відповідно до якого «не може бути обрана, призначена (у тому числі виконувачем обов'язків) на посаду керівника вищого навчального закладу особа, яка голосувала за диктаторські закони 16 січня 2014 року», фактично

запроваджує конституційну відповідальність у формі обмеження права на зайняття керівної посади у вищому навчальному закладі (санкція) для тих народних депутатів України, які голосували за відповідні закони. Отже, положенням пункту 7 частини другої ст. 42 Закону встановлюється саме юридична відповідальність народних депутатів України за результати голосування у парламенті. А відповідно до частини другої ст. 80 Конституції України народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп. Зі змісту наведеної норми вбачається, що голосування у парламенті не є правопорушенням, а тому Законом всупереч частині другій ст. 80 Конституції України не може бути встановлено юридичної відповідальності за його результати.

У свою чергу, суб'єкти відповідної законодавчої ініціативи заперечували проти такого трактування Закону, акцентуючи на тому, що таким правилом намагалися встановити не відповідальність, а додатковий критерій для обіймання посади керівника вищого навчального закладу на зразок таких відомих критеріїв, як високі моральні якості, визнаний рівень компетентності тощо.

Проаналізуйте ситуацію. Дайте оцінку висунутих аргументів. Назвіть санкції конституційно-правової відповідальності. Чи є обмеження права обіймати певні посади санкцією конституційно-правової відповідальності?

Задача 4. Після заслуховування звіту Міністра закордонних справ України Верховна Рада України ухвалила постанову про його відставку. Міністр не погодився з цим, оскільки вважав, що таке рішення Верховною Радою України ухвалене безпідставно. На думку міністра, рішення про його відставку можна ухвалити виключно за його особистою заявою, а звільнити його можна лише в разі внесення відповідного подання Президентом України. Голова профільного комітету Верховної Ради України заявив, що відставка будь-якого міністра – акт конституційно-політичної відповідальності, який в будь-який момент може ухвалити Верховна Рада України на власний розсуд.

До якого виду конституційної відповідальності належить відставка міністра? Чи є дії Верховної Ради України щодо ухвалення зазначеної вище постанови правомірними?

Задача 5. Х-ська обласна рада висловила недовіру голові обласної державної адміністрації двома третинами свого складу. Президент України заявив, що не буде звільняти голову облдержадміністрації, оскільки при ухваленні зазначеного рішення обласна рада перевищила свої повноваження і порушила вимоги законодавства. На думку Президента, у залі під час голосування фізично не було відповідної кількості депутатів, у тексті рішення не вказані факти порушення закону головою облдержадміністрації, крім того, обласна рада має до-вести неналежне виконання ним делегованих обласною радою повноважень.

Які наслідки тягне за собою висловлення недовіри голові державної адміністрації відповідною місцевою радою? Які підстави для ухвалення відповідного рішення? Чи є висловлення недовіри голові облдержадміністрації конституційно-правовою санкцією? Дайте юридичну оцінку аргументів Президента.

Задача 6. П'ять народних депутатів України зареєстрували проект постанови «Про призначення позачергових виборів депутатів Київської міської ради та Київського міського голови». На їх думку, дії Київського міського голови, посадових осіб Київської міської ради та прийняті Київською міською радою рішення з багатьох питань суперечать інтересам територіальної громади Києва. Профільний комітет Верховної Ради України ухвалив рішення про рекомендацію відхилити зазначену постанову, оскільки відсутні докази порушення Київською міською радою і міським головою законів України.

Чи можна вважати призначення дострокових виборів міського голови і міської ради санкцією конституційної відповідальності? Дайте юридичну оцінку позиції комітету Верховної Ради України.

Задача 7. Заслухавши звіт Кабінету Міністрів України, керуючись частиною 6 ст. 228 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», Верховна Рада визнала роботу Кабінету Міністрів України у 2015 р. незадовільною. Відповідну постанову № 4063 підтримали 247 народних депутатів. Таке рішення парламентарі ухвалили після обговорення звіту уряду.

Які конституційно-правові наслідки це має для уряду? Які наступні дії Президента України та Верховної Ради України (викласти поетапно, обґрунтувати)? Зробіть спробу проаналізувати співвідношення понять «конституційно-правова відповідальність» та «парламентська (конституційно-політична) відповідальність», наведіть підстави політичної урядової відповідальності. Проаналізуйте Рішення Конституційного Суду України від 7 травня 2002 р. № 8-рп/2002.

Задача 8. 24 липня 2014 р. фракція політичної партії «УДАР» (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка та фракція Всеукраїнське об'єднання «Свобода» оголосили про вихід із парламентської коаліції і, таким чином, раніше утворена коаліція у складі фракцій «Удар», ВО «Свобода» та ВО «Батьківщина» припинила своє існування.

Нова коаліція протягом наступних тридцяти днів у Верховній Раді України народними депутатами створена не була. Президент України Петро Порошенко використав своє конституційне право і видав Указ про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України VII скликання.

Чи є дострокове припинення повноважень Верховної Ради України конституційно-правовою санкцією? Дайте класифікацію конституційно-правових санкцій. Які підстави та процедура дострокового рішення обласна рада перевищила свої повноваження і порушила вимоги законодавства. На думку Президента, у залі під час голосування фізично не було відповідної кількості депутатів, у тексті рішення не вказані факти порушення закону головою облдержадміністрації, крім того, обласна рада має довести неналежне виконання ним делегованих обласною радою повноважень.

Які наслідки тягне за собою висловлення недовіри голові державної адміністрації відповідною місцевою радою? Які підстави для ухвалення відповідного рішення? Чи є висловлення недовіри голові облдержадміністрації конституційно-правовою санкцією? Дайте юридичну оцінку аргументів Президента.